

A MEZŐBERÉNYI NÉMETEK LAKÓ- ÉS NYÁRI KONYHÁINAK LEÍRÁSA

– Csete Gyula –

Bevezetés

Mezőberény nagyhatarú mezőváros Békés megyében, külterületén nagyterjedésű tanyavilággal, mely, ha töredékesen is, de megmaradt. Három nemzetiség lakja: magyarok, németek és szlovákok. A település belterülete három részre tagolódik, amit a múlt században „gátak” (utcák) választottak el. Ha az etnikai keveredés nem is, a kulturális-gazdasági érintkezés folyamatos volt a város lakói között. Ezt elősegítette a három népi közösség protestáns mivolta.

A kulturális-gazdasági egymásra hatás vonatkozik az építkezésre, a lakáskultúrára is. Az együtt élő nemzetiségek megőrizték etnikai identitásukat és kulturális értékeiket. A népi építészet területén alapvető eltérés inkább csak a külsődleges formákban (pl.: az épület nagyságában, díszítettségében) mutatkozik.

Dolgozatom tárgya a népi építkezés egy kevésbé feldolgozott területe a lakó- és nyári konyha, ennek fejlődése és használata (a múltban és napjainkban) a recens vizsgálatok alapján.

Történelmi előzmények

Eddigi ismereteink szerint a nyári konyha a 19. század végén jelenik meg, mint saját funkciójú épület, épületrész. Az országban, így Mezőberényben is, a paraszti polgárosodás, a lakáskultúra új igényei, a lakóház reprezentációs térré válása¹ indítja el a nyári konyha általános megjelenését.

Leggyakoribb formája az udvarban a házzal szemben álló egy- vagy kéthelyiségű kis épület, amit Mezőberényben ettől eltérően, gyakran a melléképületben találunk meg. Döntő jelentőségű volt kialakulásában, hogy idekerült, mintegy átmentődött a régi tüzelőberendezés. Gyakran építettek új nyári konyhákat hagyományos, archaikus tűzhelyekkel.² Jelentősége abban állt, hogy itt továbbra is készíthették a hagyományos technikával készült kedvelt ételeiket anélkül, hogy a lakóház megváltozott belső rendjét zavarta volna. Így megőrizhették a felsőház tisztaságát, hiszen a nagyobb kosszal, piszokkal járó házimunkák jórészt itt végezték.³

A berényi ház és porta

A berényi nyári konyha kialakulásának és használatának jobb megértése érdekében röviden bemutatom a népi építkezés helyi sajátosságait. Itt, mint az Alföld nagy részén általában, a középmagyar háztípust és ennek helyi változatát építették.

¹ HENTZ 1973. 274.

² FILEP 1981. 50.

³ Uo.

(Ebben fontos szerepet játszott valamely népcsoport hagyománya, vagy éppen különböző akarása.) Eltérést az épületek külső megjelenésében fedezhetünk fel, mint pl.: a szlovákok előtornácos, „ulicskás” lakóházainál. A németeknél elég korán megjelenik egy valószínűleg magukkal hozott építkezési gyakorlat, az udvar keresztbe való beépítése, amely eltér a környező magyar falvak portáinak soros elrendezésétől. (A porta keresztépületes alaprajzú beépítése a Dunántúlon, az ottani németeknél is általánosan elterjedt.) Az is gyakori, hogy a nyári konyha a lakóépületben kap helyet, sokszor a korábbi típusú tüzelőberendezéssel.⁴ Ennek a jellegzetes különbségnek a nyári konyha elhelyezkedésénél van szerepe, ugyanis a legtöbb esetben itt nyert elhelyezést. A berényi „svábok” között sok módos gazda volt, akik nagyméretű hosszú házakat építettek. Az ezekhez tartozó melléképületeket (ólakat, magtárakat) egybeépítették, keresztben, pontosabban merőlegesen a lakóépületre, úgy, hogy a melléképület választotta el az udvart és a kertet. Előfordult az is, hogy a keresztépület egybeépült a szomszéd porta épületével, így az utca felé eső magas téglá- vagy deszkakerítéssel majdnem, vagy teljesen zárt udvarok jöttek létre. A porta ezáltal rendezettebbé vált, mint a soros beépítés elszórt egyenlőtlen melléképületei esetében, itt ugyanis minden egy tető alá került. Ennek az építési módnak a térnyerését az is bizonyítja, hogy a magyarok és a szlovákok is átvették, sőt még a környező magyar falvakban (pl.: Köröstarcsán) is megjelentek helyi változatai.

A nyári konyha és a melléképületek

Az építkezéssel kapcsolatosan megállapítható, hogy gyakran alkalmazzák a hagyományos építési technikákat úgy a tetőszerkezet, mint a falazat készítésénél. A vertfal szinte már teljesen kiszorult, de itt újra megjelenik (különösképpen a tanyákon). A szarufás „kakasüllős” tetőszerkezet készítése volt általános. A házak többségét náddal fedték, igaz napjainkra nagy részükre cserép került.

A nagyobb gazdák melléképületei megegyeznek a főépület szerkezeti megoldásaival. Közöttük is sokan megtartják a szabadkéményes főzőkonyhát. Napjainkra sok átépítés, átalakítás történt, de még így is maradt – bár kisebb számban – a régi tüzelőberendezésű nyári konyha. Leírását, a megfigyelések lejegyzését azért is tartom fontosnak, mert ha átalakítva is, de nyáron ma is a családi élet fontos színtere ez a helyiség.

Mezőberényi népi építészeti sajátosságok

Az alábbiakban ismertetem a nyári konyhák, főzőkonyhák néhány, a gyűjtésem során megismert típusát.

Elsőként egy már eltűnőben lévő főzőkonyhát mutatok be. Itt megmaradt a szabadkéményes tüzelőberendezés. Idős gazdája néhai Schmidt Imre az 1990-es évek elejéig használta. Az adatokat szomszédaitól és rokonaitól gyűjtöttem.

A nyári konyha és a mellette lévő „mélyített” szoba az első épület tengelyében van, ugyanis innen már keresztirányban folytatódik. A főépület felől nyílik a padlásfeljáró, a „beugró” tornác, innen a magtár és a szoba. A másik oldalon a kocsiszint

⁴ BARABÁS-GILYÉN 1979. 111.

találjuk. Míg a szobába a „beugróból” jutunk be, addig a konyhába a szín felől. Közvetlenül mellette van a kertkapu. A szobában van a konyhából fűthető kemence, amit rendszeresen használtak. A konyha méretei: 2,2 x 1,86 m. Középen található a kemence tüzelőnyílása előttél, jobbra tőle a berakott takaréktűzhely „platnival” és padkával. Itt van az egyetlen kisméretű ablak keleti tájolással. Balra a kemence nyílásától a katlan, s meghosszabbításában az ülőpadka, középen a kémény szurkozott füstös kürtője látható.

A helyiség – mivel kisméretű – emlékeztet egy mai „főzőfülkére”. Itt tényleg csak főzés, befőzés folyt. Jó időben (különösen nyáron) a pihenőnek kialakított beugróban töltötték idejüket a család tagjai. Ott étkeztek, s délutánonként ott pihentek le. Ezt a három oldalról beépített teret függönnyel választották el az udvartól, így téve lakajosabbá. A főző és a pihenőtér megosztottságának e sajátos formája a később kialakított nagyobb méretű nyári konyhánál eltűnik.

A nyári konyhát rendeltetésének megfelelően, sokat használták ebben az állapotában. A takaréktűzhelyen készítették az ételt, a kemencében süttették a tésztákat (kenyeret már nem), s a katlanban befőzéskor lekvárt főztek. Szalmával, szőlővenyigével, száraz gallyal tüzeltek. Télen kolbászt füstöltek itt.

Megállapítható, hogy ebben a helyiségben napjainkig megőrződtek az archaikus elemek, alig keveredve a mai modern konyhai berendezésekkel, tűzhelyekkel.

A másik bemutatásra kerülő, az 1880-as évek végén épült nyári konyhát egy idős házaspár jelenleg is használja. Jelenlegi tulajdonosai 1978 óta lakják, azóta több átépítés is történt az épületen.

A nyári konyha méreteire és berendezésére jellemző, hogy a beugróból nyíló szabadkéményes konyhát átalakították füstölőnek, meghagyva a szép kéményfejet. A mellette lévő alsószobából átalakított nyári konyha boglyakemencéjét innen fűtik. A helyiség észak-déli tájolású. Belépéskor szembeötlik a szépen rakott kemence, amit már a jelenlegi gazdák újíttak meg.

A konyha nagysága 4,3 x 2,8 m, egy ablak és ajtó van az udvar felől. Az ablakhoz közel eső asztalnál folyik az étkezés, vele szemben a már modern gáztűzhely kapott helyet. Mellette található a régi láda, fogassal. Az északi falon „vaklyukas”, falifülkés edénytároló látható, a kemencével szemben a sezlon, fölötte fűszeres polc található.

Jól megférnek egymás mellett a régi és új eszközök, berendezési tárgyak. Az újjáépített kemence jelzi gazdái ragaszkodását a hagyományokhoz.

A háziasszony még ma is szívesen süt a kemencében tésztát. Főként rétest, kalácsot, „kőttésztát”, pogácsát, mert jobban sül és finomabb. Kenyeret már nem süt, de dédelgetett terve, hogy újra megpróbálja.

Húsvétől Mindenszentekig (október végéig) tartózkodnak itt. Nyáron csak aludni mennek fel a lakóépületbe. Itt végzik a házimunkák nagy részét, itt főzik az ételt, s ebéd után a gazda le is szokott dőlni a díványra. Télen a disznótorral járó koszosabb munkákat bonyolítják itt le. Disznóvágás után raktárként szolgál, kora tavasszal pedig kiscsirkéket nevelnek benne.

A régi tűzhely helyén már a gáztűzhely található, a hagyományos tüzelőberendezést csak a működő kemence reprezentálja.

Az *Árpád utca 29.* szám alatt egy jelenleg folyamatosan használt, korábban nyári konyhát vizsgáltam. Tulajdonosától tudtam meg, hogy eredetileg a ház hatodik he-

lyisége alsókonyha vagy inkább nyári konyha volt, akkor még nem használták folyamatosan. Új lakói viszont rendszeresen használják.

Berendezése, bútorzatának régisége (s ennek elrendezése) felkeltette érdeklődésemet. A házat az 1870-es években Eiler Márton építette. Ez egy sok helyiséges, hosszú, tornácos parasztház. Mostani tulajdonosa, Botyánszki Györgyné – a leszármazott – szolgált adatokkal.

A nyári konyha méretei: 4,7 x 3,2 m. Ide a tornácról lehet bejutni. Az ajtó mellett jobbról és balról kis ablakok találhatók. A régi tüzelőberendezések hiányoznak, csak a kemencenyílás szép, zöldre festett ajtaja emlékeztet rájuk. A hátsó falon középen múlt századi tálasszekrény áll, balról kétajtós szekrény (eredetileg nem konyhai), jobbról fogas. Középen asztal székekkel, vele szemben a fal mellett kanapé és asztali „spór”, a másik oldalon gáztűzhely alkotják a szerény berendezést. Az ételeket a gáztűzhelyen készítik, a helyiség elsődleges funkciója az étkezés és annak előkészületei.

A *Gutenberg utca* 28. szám alatti ház udvarán nemcsak nyári konyhát, hanem különálló sütőházat találtam. A vizsgált időszakban ezeket már nem használják, mégis több szempontból figyelemre méltóak. Különösen azért, mert Mezőberényben kivételes jelenség a sütőház. A melléképületben található nyári konyha, a mellette lévő helyiségekkel együtt, vertfalú építmény. Építése az 1860-as évekre tehető, amikor a vertfal alkalmazása belterületen már nagyon ritka. A sütőházat jóval később, 1941 körül emelték a jelenlegi tulajdonos szülei.

Tudjuk, hogy a külső kemencéknek van középkori előzménye is, de a 19–20. században inkább praktikus polgári szempontok alapján épültek.⁵ Településünkön is ilyen igény hívhatta életre ezt a formás kis sütőházat, melynek külső (!) méretei a következők: hossza 3,6 m, szélessége 2,4 m, magassága 1,65 m. A kemencét beépítették az épületbe, ahová egy kis ajtón lehet bejutni. (A kemencét felmérni sajnos nem tudtam, mert az épület lomtárként funkcionál.) A sütőház az udvar közepén áll, szemben a nyári konyhával.

A nyári konyha méretei: 4,4 x 3,9 m. A tornácról belépve az ajtó mellett kis ablak látható. Itt volt a katlan és a takaréktűzhely, közvetlenül a kéményhez csatlakozva. Kemence nem volt. A kémény mellett állt a „stelázi” (ma is ott van), a hátsó falon a kanapé, középen nagyobb asztal székekkel. A másik falon kapott helyet a „kredenc”, az ajtóhoz közel a kantatartó, fölötte a fogas. Mivel a család megfogyatkozott, s az idősebb gazda nem vezet nagy háztartást, ezért a nyári konyhát sem használja.

Az *Árpád utca* 31. szám alatt, Palotai Ádámnénál történt gyűjtésem során felvetődött egy visszatérő kérdés. Nemzetiségi mivoltát, németiségét kettős identitásként éli meg, ami nem egyedüli eset az idősebb berényi svábok körében. Ő ezt így magyarázta: „Itt élek Magyarországon, magyar kenyeret eszek. Itt születtem, ezért magyar-nak érzem magam.” Ugyanakkor németiségét sem tagadja meg. A későbbiekben érdekes lenne megvizsgálni e gondolkodás történeti-érzelmi hátterét. (E tárgykör nem jelen dolgozatom tárgya, ezért nem kívánok erre kitérni írásom keretei között.)

E kis kitérő után ismertetem a Palotai Ádámnénál megfigyelt nyári konyha jellemzőit. Az épületet a jelenlegi tulajdonos férjének nagyszülei építették az 1800-as

⁵ Uo. 79.

évek végén. 1938-ban átcserépezték, majd 1942-ben az utca felőli részt lebontották. Ekkor alakították ki az alsókonyhát. Férje halála óta (1994) nem használja, de mindent úgy hagyott, ahogy az eredetileg volt.

A helyiségbe a tornácról lépünk be. Méretei: 4,30 x 4,00 m. Az ajtótól jobbra a tűzhely, mellette a stelázsi, a kisajtó (a felsőépület felé), majd egy üveges kasznyi található. A hátsó falon lóca van, középen asztal, székekkel. Az ajtótól balra van a kisablak, ezután szép szögletes kemence, az oldalfalon szekrény polccal. A bútorok eredetileg is a konyha tartozékai voltak. A kemencét inkább télen használták, a tűzhelyen sütöttek-főztek. A helyiségben régebben egy lefüggönyözött ágyon pihentek délutánonként. A konyhaeszközök egyik részét a szomszédos kamrában tárolták. A tűzhelyen hagyományos ételek is készültek (pl.: laskaleves, lábasos rétes). Kenyeret csak az 1950-es évekig sütöttek. A kemencét csutkaízzal, szalmával fűtötték, a tűzhelyet pedig lemorzolt csutkával. Nyáron jobbra üldögéltek a tornác előtti székeken. Tulajdonosa azért szerette a nyári konyhát, mert itt elvégezhetette a piszkosabb munkákat, igaz mindig rendet tartottak az alsókonyhában is. Nagyon szerette, hogy rögtön kiléphetett innen a kedvelt és gondozott kertjébe. Közvetlenebb itt a kapcsolata a külvilággal, éppen emiatt szabadabbnak érzi magát.

Schmidt Zsuzsanna, Zsuzsika néni az *Edison utcában* egyedül lakik, idős kora ellenére is szépen rendben tartja a nagy házat és a hozzátartozó kertet. Az alsóépület az 1880-as években épült, a főépület e század elején. A melléképület vertfalú, így a nyári konyha is, ami ritkaság belterületen. Nádtetejét az 1950-es években cserepezték át. Ebben az időszakban választották le a szabadkéményes részt, ugyanis a hatóság tűzveszélyesnek ítélte. Sok régi tüzelőberendezés esett áldozatul e korszak intézkedéseinek. Lebontották a kemencét is, de a katlan megmaradt, meghagyták a szívesen készített kéményfejet, nélküle sivárabb lenne a tető. A konyhában a csikótűzhelyen főztek, morzolt csutkával, venyigével, faszénnel fűtöttek (az udvarban ugyanis bogárnáműhely működött). Sokáig készítette a hagyományos ételeket: a laskalevest vagy az igen kedvelt gőzgaluskát, más néven tanknédlit. Ezek az ételek ma már inkább csak az emlékezetben élnek. A helyiségben stelázsi, kanapé, asztal, székek alkotják a szerény bútorzatot. A legtöbb napi tevékenységet itt végezték, csak estére mentek föl a tisztántartott felsőházba. A nyári konyha nélkül elképzelhetetlen volt egy régi berényi német család élete.

Terepmunkám során sikerült egy középkorú házaspár mindennapi életébe is bepillantanom. Egy régi német gazda házat vásárolták meg, s újították fel 1980-ban. Több átalakítás is történt a melléképületben, ahol a pitvaros konyha és a kis szoba volt a kemencével. A pitvart leválasztották, s ebből alakították ki a nyári konyhát. A szabadkéményes konyhából pedig füstlő, lomtár lett (a díszes kéményfej itt is megmaradt). A szobában megmaradt a rendbetartott boglyakemence, amit csak ritkán használnak. A nyári konyha berendezése nagyon szerény. A kisablak mellett gáztűzhely található, a fal mellett asztal, székekkel. A fali beugró – amit ma is használnak – a múltra emlékeztet. A keresztépületben található helyiségbe közvetlenül az udvarról lépünk be. Méretei: 2,8 x 2,3 m. Tavasztól késő ősziig használják (alkalmilag télen is). Kora tavasztól kiscsibét nevelnek itt. A helyiség nem túl nagy, de azért sokat tartózkodnak itt, gyakorta itt is étkeznek, különösen hétköznap. Hasznosnak, praktikusnak tartják, azért is nem mondanak le használatáról.

Utolsó adatközlőim egy idősebb, de még aktív házaspár, Bácsó József és felesége Eiler Julianna az *Árpád utcából*. Julika néni emlékezetében kétféle nyári konyha él. Mindkettő a keresztpületben volt, kiegészítve lakószobával, berendezve ágygal, saroklócával, asztallal. Gyakori, hogy fiatal házások éltek ebben a szobában. Az is általános, hogy a konyha a kocsiszín mellett volt. Sokszor innen nyílt a bejárata is.

Az első típusnál – mely régebbi lehet – a konyha kisméretű és nincs pitvara. A másikonál a konyha-pitvar beosztás jellemző, és a méretek is nagyobbak. Hasonlatos a felsőházhoz vagy a hagyományos kétosztatú szabadkéményes parasztház elrendezéséhez. (Feltevésem szerint az első típus egy archaikusabb változat.)

A konyhákban a fal fehér színű, spriccelt búzakék színnel és kék stráffal, ami jellegzetes berényi sváb színezés. A szobák mindig fehérek (régén itt is étkeztek). Az 1950-es évektől kezdődtek az átalakítások. Kivették a közfalat, a szabadkéményt lepadlósolták, a kemencét viszont meghagyták. A mostani nyári konyhát 1905-ben építették a családtagok kalákában, „kontármester” vezetésével. Az eredetileg gazdasági épület lakókamrájából alakították ki az alsókonyhát az 1960-as években. A régít ma már csak füstölésre használják. A bútorokat a szülőktől örökölték; egy „Jakob” nevű mester készítette a család részére. Jelenleg is ezeket használják, példás rendet tartva a helyiségben. Néha előfordul, hogy régi ételeket készítenek (pl.: lábasos rétest vagy gőzgaluskát). Húsvét előtt spenótot főznek, ami régi böjti eledel (zöldsütörtök). Julika néni azért szereti, mert fönt nincs ételszag, s nem mennek be a legyek, így tisztán tartható a lakás. Nehezen tudnák elképzelni életüket nyári konyha nélkül.

Összegzés

A mezőberényi németek nyári konyháiról elmondható, hogy mindig a melléképületben találhatóak. Két fő típusuk alakult ki és ezeknek számtalan változata. Egy archaikusabb és egy a felsőházhoz hasonló lakóépület. A hagyományos paraszti gazdálkodás felszámolása után az átépítésekkel, alakításokkal, leegyszerűsödött funkciókkal él tovább. A korábbi funkciójából sokat veszített, de még napjainkban is épül egy-egy nyári konyha.

A magángazdaság feléledésével a nyári konyha a mindennapi élet, számos tevékenység (pl. lckvár főzés, befőzés, nagyobb rendetlenséggel járó házimunkák) színhelye lett, ha nem is őrizte meg régi szerepét.

A használat időtartama nem csak a nyári időszakra korlátozódik. A téli disznótorok lebonyolítása, a kora tavaszi baromfinevelés az ún. nyári konyha hosszabb idejű használatára utal.

A fentiek alapján jól érzékelhető, milyen összetett szerepkörű élettér-munka-tér-társastér a lakó- vagy nyári konyhaként ismert építmény.

Az általam tapasztaltak alapján elmondható, hogy a hagyományos kertes házban lakó és állatokat tartó emberek életének szerves részét képezi. A dolgos hétköznapok, a családi élet fontos színtere volt és még ma is az. F fiatalok (fiatalabbak) és idősek egyaránt sokat tartózkodnak itt. Miként egykor társadalmi és gazdasági igény vagy kényszer hívta életre a nyári konyhát, úgy ma is az alakítja, élteti tovább a jelenkor körülményeihez és elvárásaihoz igazodva.

IRODALOM

BALASSA 1985.

Balassa M. Iván: A parasztház évszázadai. Békéscsaba, 1985.

BALASSA 1989.

Balassa M. Iván: Az alföldi ház történeti fejlődése In.: Építészet az Alföldön I. (Szerk.: Novák László, Selmeczi László) Nagykőrös, 1989. 119–134.

BARABÁS–GILYÉN 1979.

Barabás Jenő – Gilyén Nándor: Vezérfonal népi építészetünk kutatásához. Budapest, 1979.

BARABÁS–GILYÉN 1987.

Barabás Jenő – Gilyén Nándor: Magyar népi építészet. Budapest, 1987.

BÁTKY é. n.

Bátky Zsigmond: Építkezés. In.: A magyarság néprajza I. (Sajtó alá rendezte: Czákó Elemér) Budapest, é. n. 124–231.

BÁTKY 1930.

Bátky Zsigmond: Magyar tűzhelyek és háztípusok. Néprajzi Értesítő 1930. 113–137.

DÁM 1992.

Dám László: Építkezés. Néprajz egyetemi hallgatóknak. Debrecen, 1992.

ECSEDI 1912.

Ecsedi István: A debreceni népi építkezés. Néprajzi Értesítő 1912. 157–194.

FILEP 1981.

Filep Antal: Nyári konyha. In.: Néprajzi Lexikon 4. (Szerk.: Ortutay Gyula) Budapest, 1981. 50.

FÜZES–KISBÁN 1997.

Füzes Endre – Kisbán Eszter (szerk.): Település–Építészet. In.: Magyar Néprajz IV. Budapest, 1997. 9–325.

GYÖRFFY 1943.

Györffy István: Magyar falu – Magyar ház. Budapest, 1943.

HENTZ 1973.

Hentz Lajos: Népi építkezés Mezőberényben. In.: Mezőberény története II. (Szerk.: Szabó Ferenc) Mezőberény, 1973. 163–289.

ISTVÁNFI 1997.

Istvánfi Gyula: Népi építészet. Budapest, 1997.

NOVÁK–SELMECZI 1989.

Novák László – Selmeczi László (szerk.): Építészet az Alföldön I–II. Nagykőrös, 1989.

Die Beschreibung der Wohn- und Sommerküchen der Deutschen von Mezőberény

– Gyula Csete –

Resümee

Mezőberény ist ein Marktflecken mit großer Feldmark im Komitat Békés. In seinem Vorort überblieb zum Teil die weitverbreitete Gehöftwelt. In Berény leben drei Nationalitäten: Ungaren, Deutschen und Slowaken. Das Thema meiner Studie ist ein weniger bearbeitetes Gebiet des Volksbaues, die Wohn- und Sommerküche, ihre Entwicklung und ihr Gebrauch aufgrund rezenter Forschungen.

Laut unserer bisherigen Kenntnisse kam die Sommerküche erstmal am Ende des 19. Jahrhunderts vor, als ein Gebäude oder Gebäudeteil mit eigener Funktion. Die Sommerküchen erschienen im allgemeinen wegen der Bauverbürgerlichung, sowie in dem Land als auch in Mezőberény, wegen der neuen Ansprüchen der Wohnungskultur und deswegen, daß das Wohnhaus ein Representationsraum geworden war.

Über die Sommerküchen der Deutschen von Mezőberény kann man sagen, daß sie sich immer im Nebengebäude befinden. Zwei Haupttypen und zahlreiche Variante von denen wurden sich ausgebildet: ein archaisches und ein oberhausähnliches Gebäude. Nach der Liquidierung der traditionellen Bauernwirtschaft lebt sie durch Umbau, Umwandlung mit einfacheren Funktionen weiter.

Sie verlor viel an ihre Rolle, aber auch heutzutage wird je eine Sommerküche aufgebaut. Aufgrund meines Erfahrens kann man sagen, daß sie den organischen Teil des Lebens von solchen Menschen bilden, die im traditionellen Gartenhaus leben und Vieh halten. Wie die Sommerküche einst durch Gesellschafts- und Wirtschaftsansprüche oder Zwang ins Leben gerufen wurde, so wird sie sich auch heutzutage gestaltet und nach den Verhältnissen und Erwartungen gerichtet weitergelebt.

Csete Gyula

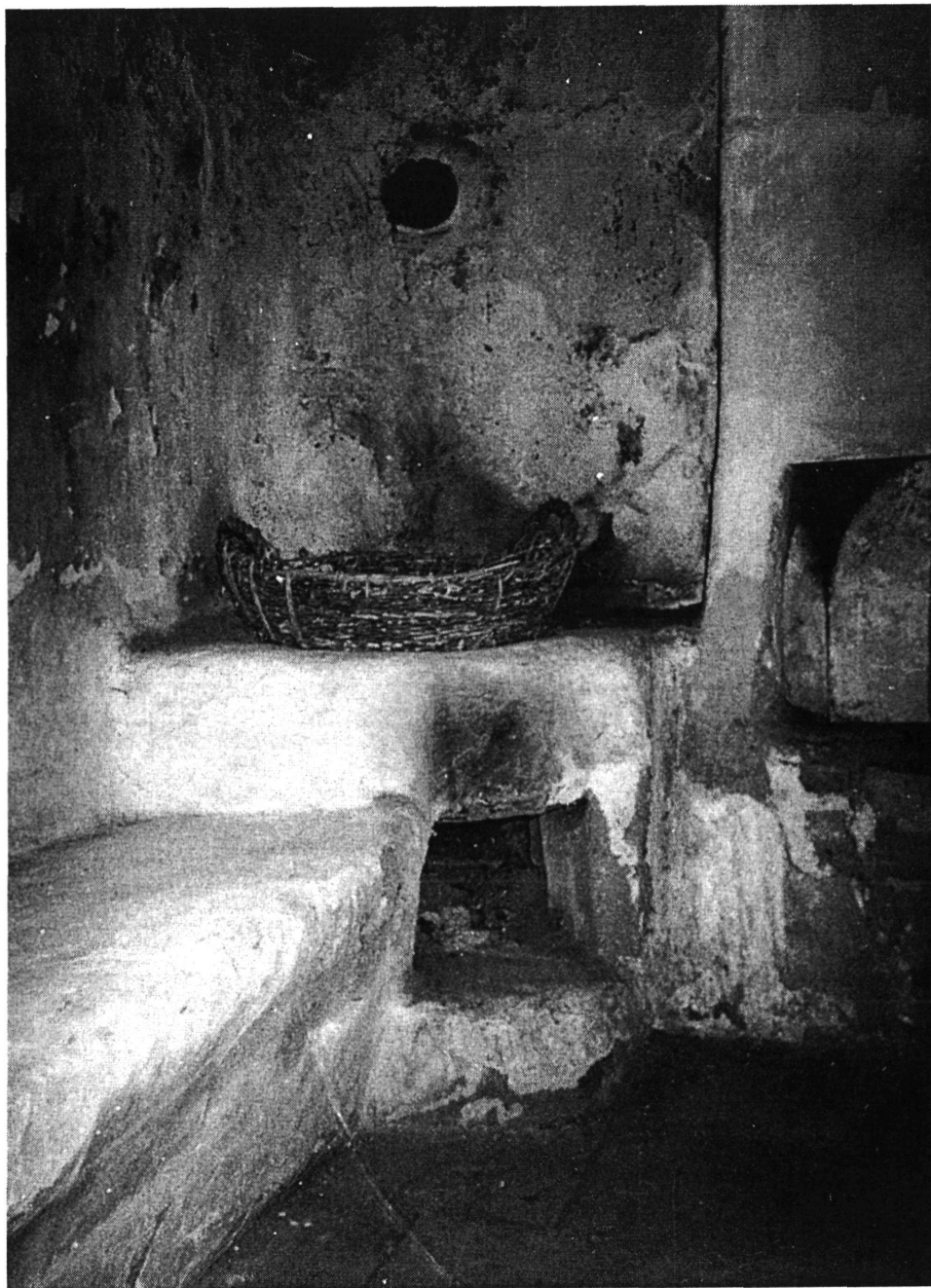
*Orlai Petrics Soma Gyűjtemény,
H-5650 Mezőberény, Fő út 1-3.*

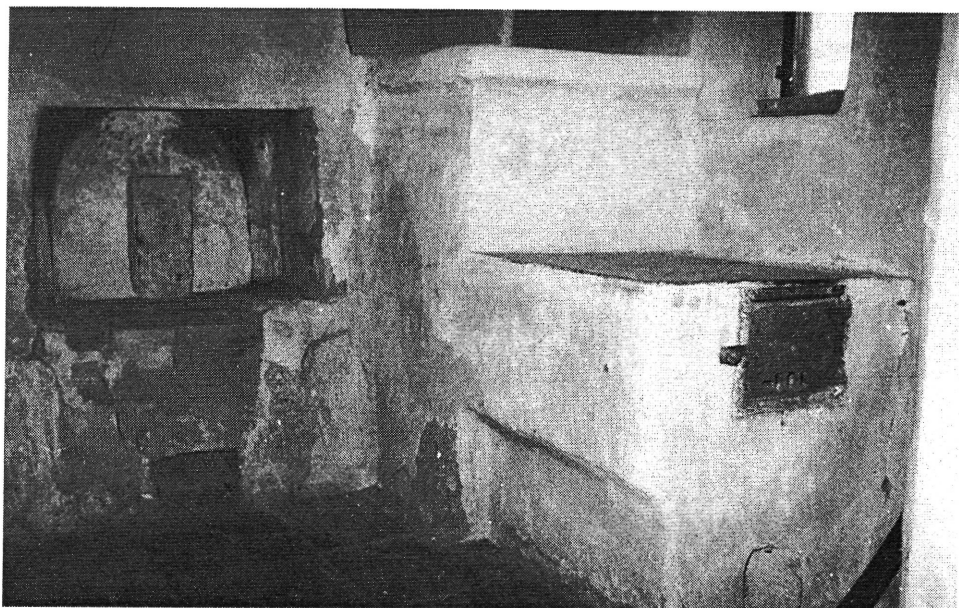
1. kép. Lakóépület és melléképület az udvar felől (Rákóczi sgt. 20. sz.)

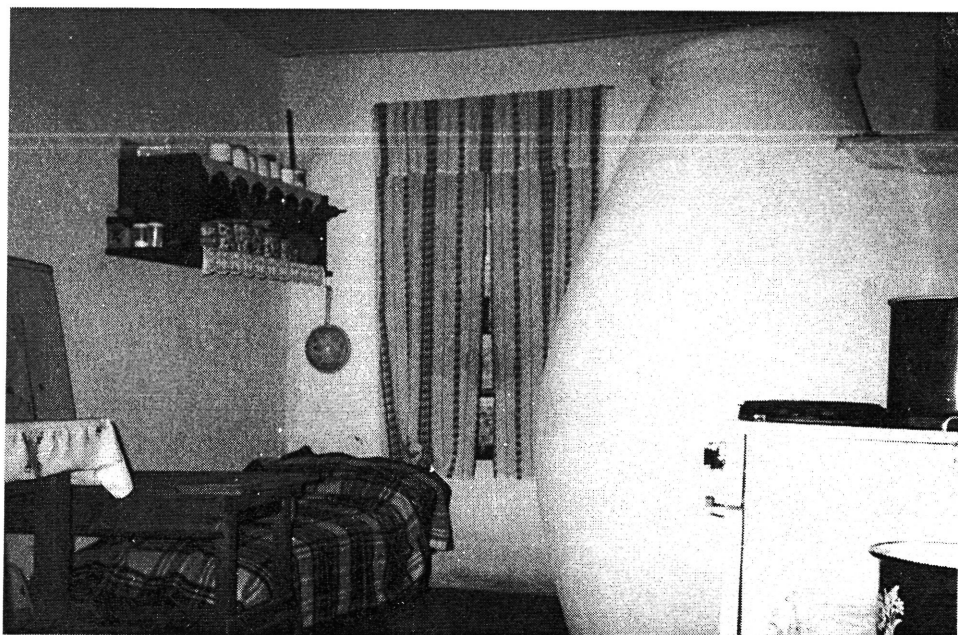
2. kép. Nyári konyha szabadkéménnyel a kert felől (Rákóczi sgt. 20. sz.)

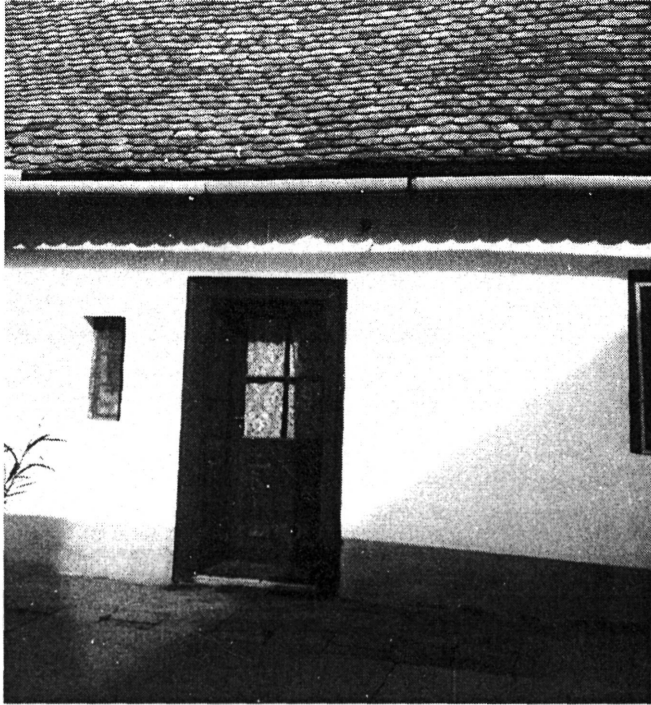
3. kép. Katlantűzhely ülőpadkával (Rákóczi sgt. 20. sz.)

4. kép. Takaréktűzhely és kemence szája előtével (Rákóczi sgt. 20. sz.)

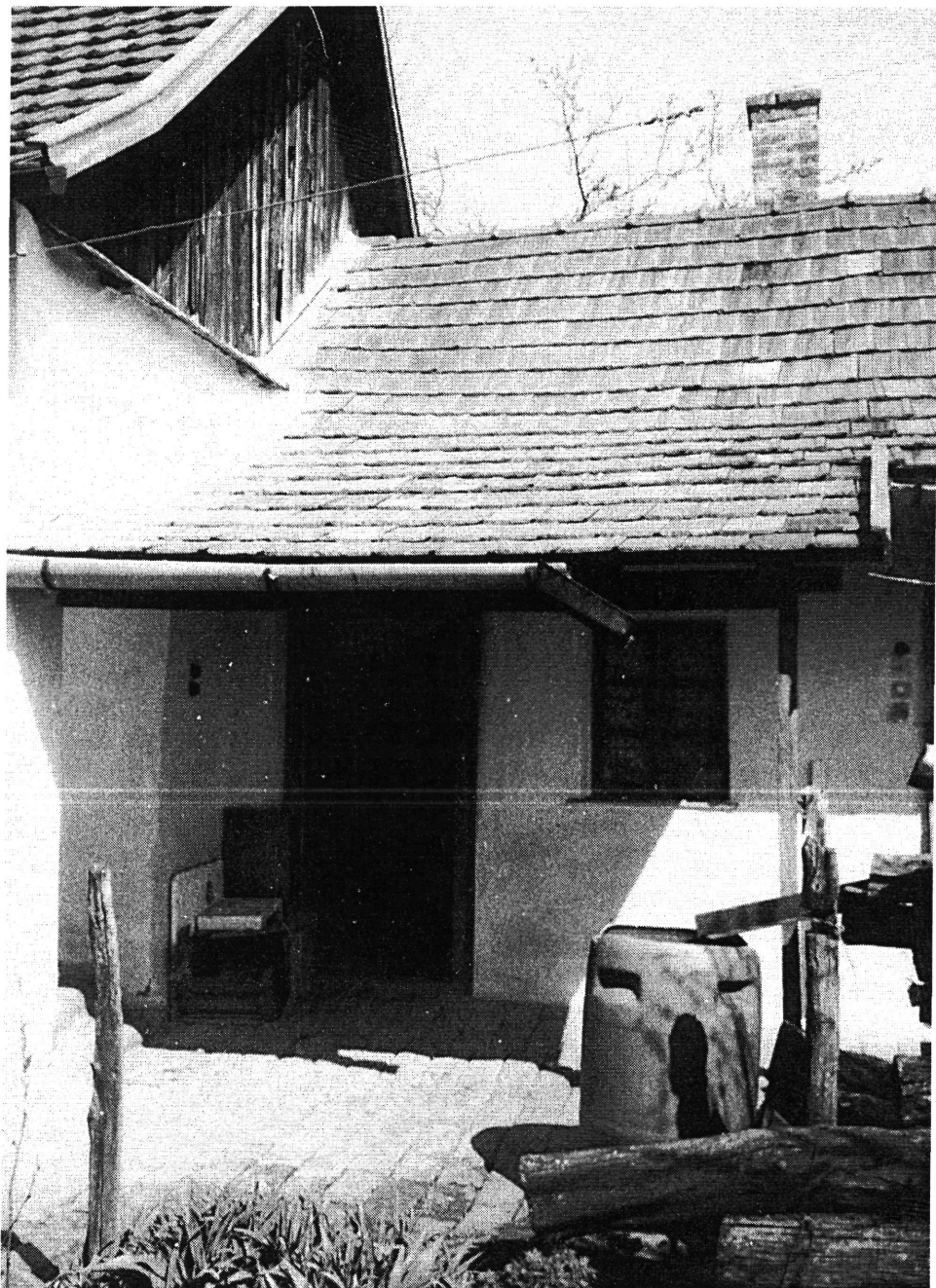
5. kép. Nyári konyha részlete búbos kemencével, gáztűzhely, fűszertartó és dívány (Rákóczi sgt. 11. sz.)

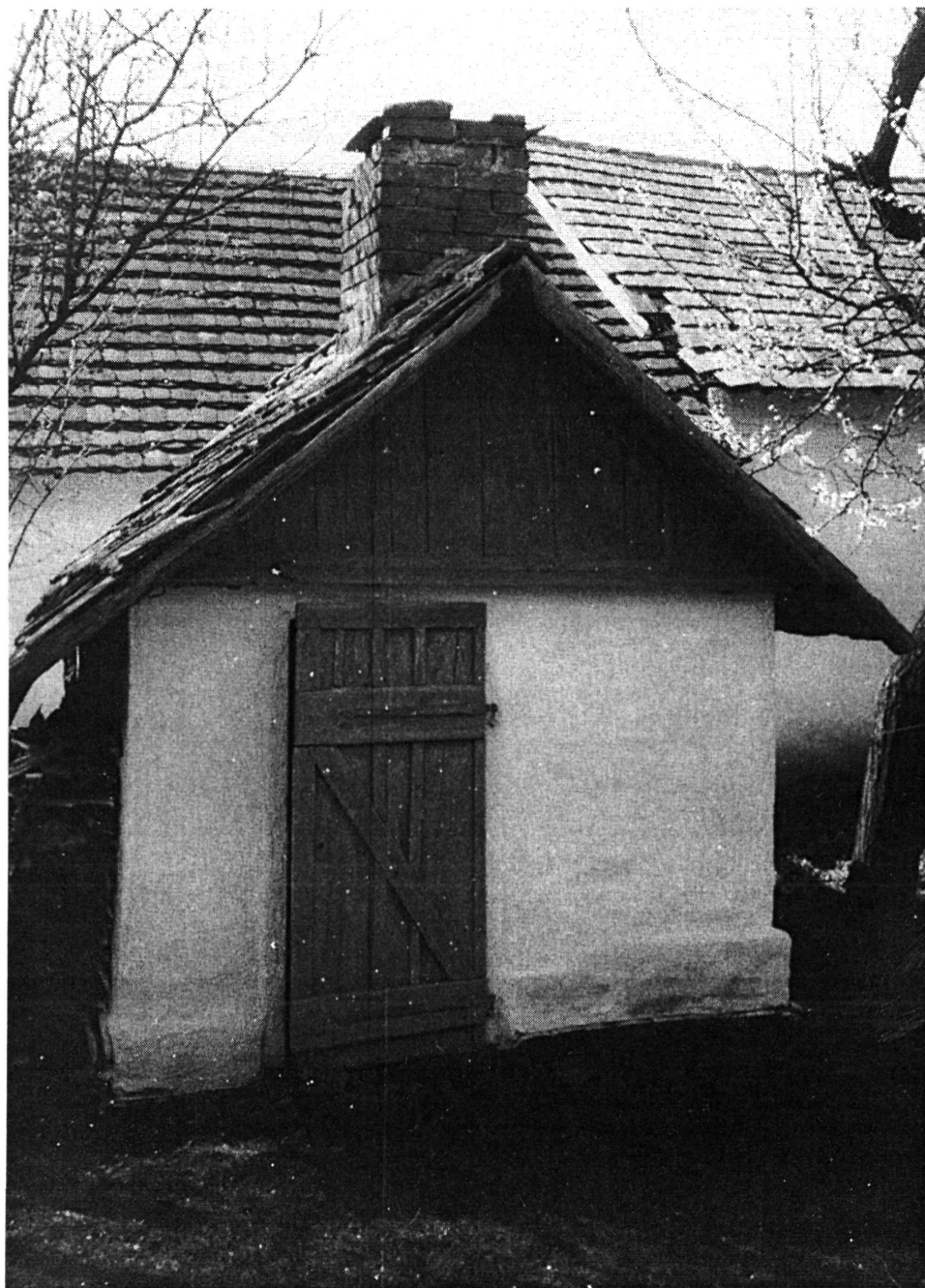
6. kép. Nyári konyha az udvar felől (Rákóczi sgt. 22. sz.)

7. kép. Nyári konyha részlete, vaklyukas polc és gáztűzhely (Rákóczi sgt. 22. sz.)

8. kép. Nyári konyha bejárata az udvar felől (Gutenberg u. 28. sz.)

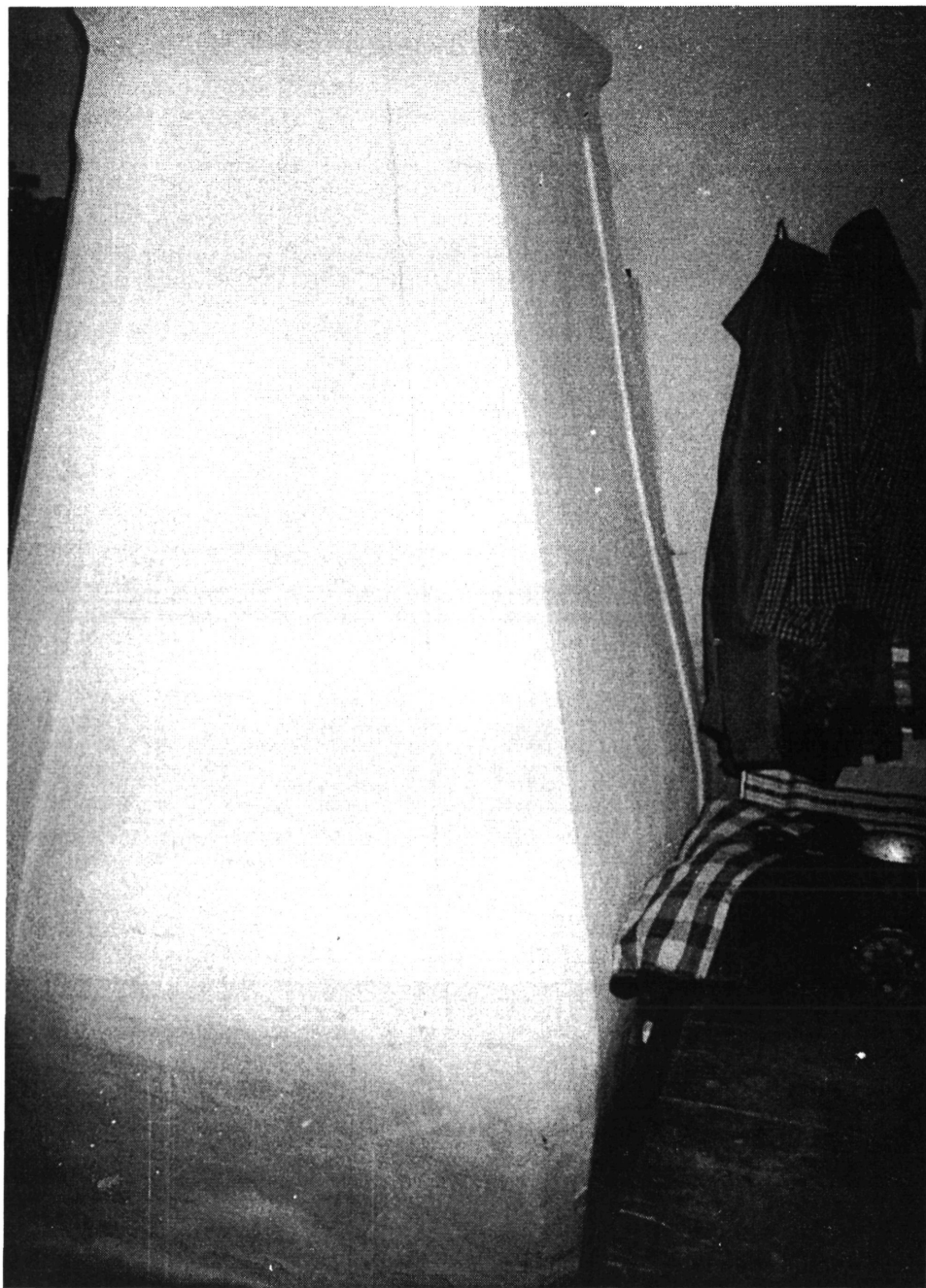
9. kép. Sütőház (Gutenberg u. 28. sz.)

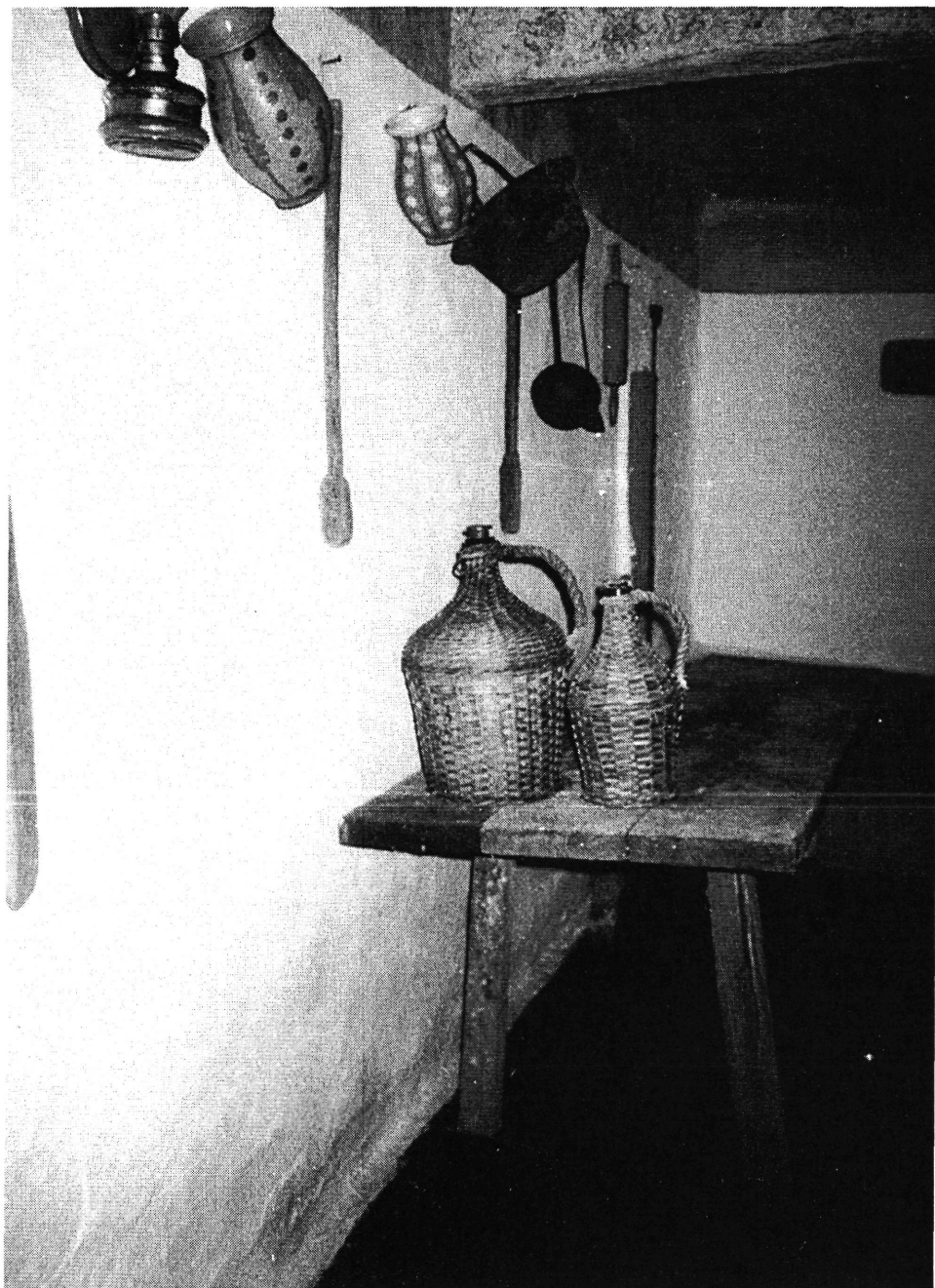
10. kép. Nyári konyha az udvar felől (Árpád u. 29. sz.)

11. kép. Nyári konyha berendezése (Árpád u. 29. sz.)

12. kép. Sifon kemence (Árpád u. 31. sz.)

13. kép. Nyári konyha melletti kamra (Árpád u. 31. sz.)

14. kép. Konyhai csendélet (Árpád u. 36. sz.)